

Džeferdar

Během turecké okupace Balkánu působil na místní obyvatele silný orientální vliv, který v kombinaci se starými tradicemi a novými kulturními vlivy přicházejícími z Itálie vedl v daných materiálních podmínkách ke vzniku typických ručních palných (ale i chladných) zbraní. Ve Střelecké revui číslo 4/2023 jsme se věnovali pušce arnautce. V tomto článku se podíváme na jejího blízkého příbuzného, pro nějž se ujal označení džeferdar nebo jeferdar.

Džeferdar je dlouhá štíhlá puška, kterou díky výzdobě perletí nepřehlédnete. Tento exemplář, na němž chybí lučič, pochází ze sbírek Východočeského muzea v Pardubicích. Má ráži 15 mm, hlaveň dlouhou 1155 mm a celkovou délku 1515 mm.

Vlastní výroba i dovoz

Od poloviny 17. století bylo pravidlem, že na Balkánský poloostrov proudily hotové palné zbraně především z Itálie a s nimi také hlavně a zámky na výrobu ručních palných zbraní. S těmito hlavními a zámky (především španělské západkové zvané miquelet) pak pracovali místní puškaři zvaní tufekdzije, a to jak na pobřeží Jadranu, tak v balkánském vnitrozemí, a sestavovali z nich zbraně, které odpovídaly místnímu vkusu.

Hlavní cíl lodí, které dovážely italské díly i hotové zbraně, bývala podle některých badatelů Albánie, odkud se zboží dostávalo dál. Další vstupní bránu na Balkán však představoval Kotor a Boka Kotorská, kde to bylo jednodušší, protože tato lokalita patřila nikoliv Turkům, ale Benátčanům. Ani tak nebyl obchod se zbraněmi a jejich díly na Balkáně jednoduchý. Vynechme

nebezpečné námořní a pozemní cesty, na nichž operovali lupiči, vděční uživatelé ukořistěných zbraní.

Mnohem horší byla osmanská vláda. Turecké úřady zakazovaly civilistům, zejména balkánským křesťanům, nosit zbraně. Legislativa ještě přitvrzovala v průběhu četných povstání a nepokojů. Jenomže to nepomáhalo, protože poptávka po zbraních existovala a vedla k rozvíjení ilegálního obchodu. Lidé prostě ty zbraně chtěli a potřebovali. Úřady proto někdy dělaly, že nic nevidí. Jindy však proti vyzbrojování *nevěřících* (neoprávněných osob) tvrdě zasahovaly.

Dovozy benátských hlavních na Balkán byly podle Zorana Markova z Banátského muzea v Temešváru vždy velké, aby nadlouho pokryly poptávku po tomto zboží a nemusela se vypravovat další loď, kterou by jistě rády odchytili jak turecké úřady, tak piráti. V dílnách a zbrojnicích po celém Balkáně se dovezené

hlavně zdobily podle místního vkusu a s místními součástkami se z nich montovaly zbraně. Místní byly především pažby, které řemeslníci tvarovali a zdobili podle svých tradic.

Ovšem na Balkán měly z Itálie proudit také hotové pušky a případně i pistole italské provenience, vyráběné ovšem tak, aby vyhovovaly vkusu balkánských bojovníků. Tyto zbraně byly výrazně kvalitnější než balkánské výrobky, které produkovali puškaři v Kosovu, Albánii nebo Bosně. Vždyť v roce 1878, kdy Bosnu a Hercegovinu obsadili Rakušané, vyráběli místní puškaři stále ještě křesadlové zbraně!

V každém případě však výroba domácích hlavních a zámků existovala, ale těžko odhadnout, jaký byl podíl těchto dílů vyrobených na Balkáně a dovezených z Itálie. Italské díly zbraní byly na Balkáně vysoce ceněné a tvary italských loveckých zbraní měly v 18. a 19. století vliv i na vývoj tradičních balkánských palných zbraní.

Jako na většině balkánských palných zbraní, také na džeferdarech se používal španělský západkový zámek. Na zámkové desce jsou zbytky značky výrobce.

Arnautka a džeferdar

Mezi nepřehlédnutelné palné zbraně, které patří na Balkán a které najdeme v našich sbírkách, náleží džeferdar. Je to dlouhá puška (obvykle však přece kratší než arnautka) se španělským západkovým nebo velmi zřídka francouzským křesadlovým zámkem a se štíhlou pažbou, která je na většině plochy bohatě zdobena perletovými desíčkami různých geometrických tvarů. Největší koncentrace perleti bývá na krku a hlavišti pažby. Vývrt hlavní >>>